

Collectief empowerment via online buurtgeheugens

balanceren tussen groepsbelang en gemeenschappelijk goed

Author(s)

de Kreek, Mike

Publication date

2016

License

CC BY-NC-ND

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

de Kreek, M. (2016). *Collectief empowerment via online buurtgeheugens: balanceren tussen groepsbelang en gemeenschappelijk goed*. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Culturele en Sociale Dynamiek.

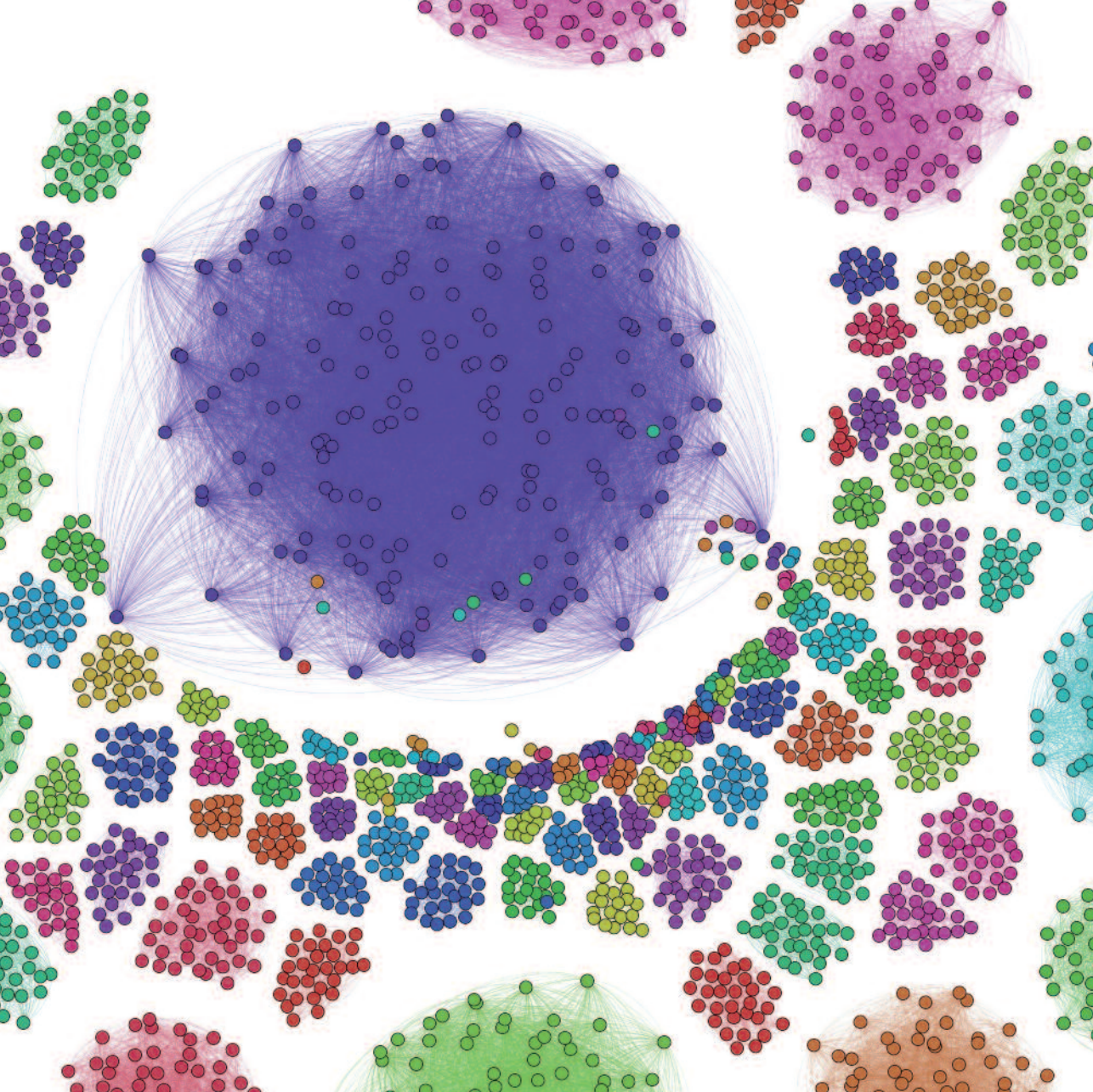

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact/questions>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

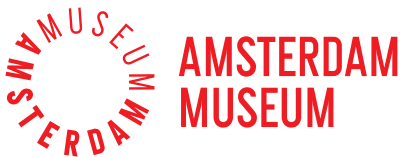

Collectief empowerment via online buurtgeheugens

**Balanceren tussen groepsbelang
en gemeenschappelijk goed**

Mike de Kreek

Dit onderzoek werd aangedreven vanuit het Geheugen van Oost, het Geheugen van West en het Amsterdam Museum. Het is uitgevoerd binnen het lectoraat Culturele en Sociale Dynamiek bij het Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie. Inhoudelijk en financieel is het ondersteund door de Hogeschool van Amsterdam en de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Geheugen van Oost

Geheugen van West

Colofon

Afbeeldingen

Cover Mike de Kreek met Gephi

Foto's p 10, 16 en 23 Jonne Plagge

Foto p 27 Annick Marquer

Loesje p 39 https://www.loesje.nl/posters/nl9201_3/

Figuur p 40 Marijke Oosterbroek

Redactie en opmaak Vlieghe Media, Amsterdam

Druk Drukkerij Goos, Ouderkerk aan den IJssel

M. de Kreek, 2016

Creative Commons-licentie:

Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.nl>

Collectief empowerment via online buurtgeheugens

Collectief empowerment via online buurtgeheugens

**Balanceren tussen groepsbelang
en gemeenschappelijk goed**

Mike de Kreek

Inhoudsopgave

Voorwoord 7

1. Introductie en leeswijzer 9

2. Andere richtingen in onderzoek van online buurtgeheugens 12

3. Een nieuw fenomeen in kaart gebracht: online buurtgeheugens 15

4. Empowerment binnen online buurtgeheugens narratief benaderd 18

5. De ontwikkeling van empowerment binnen het Geheugen van Oost 22

6. De ontwikkeling van empowerment binnen het Geheugen van West 26

7. Conclusies en discussie 30

8. Nawoord aan de hand van de stellingen 37

Dankwoord 43

Gebruikte bronnen 45

Lijst van teksten en presentaties 48

Voorwoord

Mijn proefschrift over online buurtgeheugens is in het Engels en draagt de titel “Collective Empowerment through Local Memory Websites” (de Kreek, 2016). Gedurende het promotietraject kreeg ik daar regelmatig vragen over. Waarom heb je een proefschrift over Nederlandse online buurtgeheugens in het Engels geschreven? Als je wilt dat iemand er hier wat mee kan, dan is het toch veel handiger om dat in het Nederlands te doen? Dat een aantal wetenschappers iets hebben aan jou teksten zal best, maar in hoeverre heeft de praktijk of de samenleving er hier wat aan?

Toen ik begon aan het promotieonderzoek nam ik me twee dingen heilig voor. Ten eerste zou ik een breed wetenschappelijk publiek bedienen met een verzameling Engelstalige artikelen. Schrijven in het Engels leek me bovendien leerzaam en periodiek artikelen schrijven leek me de enige manier om het tot een goed einde te brengen. Ten tweede wilde ik tegelijkertijd werken aan de verbinding met de praktijk in Nederland via andere manieren van kennisontwikkeling. Ik had hier een parallel traject voor in gedachten wat op zich redelijk geslaagd is, want we hebben met het Geheugen van West, het Geheugen van Oost en het Amsterdam Museum twee symposia georganiseerd, er zijn een aantal gastcolleges geweest bij publiekgeschiedenis van de Universiteit van Amsterdam (UvA) en er is een beweging naar het Geheugen van Amsterdam in gang gezet.

Toch bleef de bruikbaarheid voor de praktijk knagen en vind ik het nu heel passend om een uitgebreide Nederlandse samenvatting van het proefschrift apart te publiceren. De hoofdstukken in deze tekst lopen parallel met de hoofdstukken uit het proefschrift en er wordt ook af en toe naar verwezen. In het nawoord reflecteer ik op het onderzoek via de stellingen die ik voor de verdediging heb ontwikkeld. Aan het einde staat

een volledige lijst van teksten en presentaties die in het kader van het onderzoek gecreëerd zijn. Ik mail u graag items daarvan, als u daar behoefte aan heeft.

Hopelijk heeft iedereen die met een online buurtgeheugen aan de slag wil of is, wat aan dit boek. Ik houd me aanbevolen voor ideeën en adviezen om daar in de toekomst nog verder vervolg aan te geven met mensen of partijen die daar wat in zien. Heel graag zelfs. Ik blijf in ieder geval graag betrokken bij het Geheugen van Oost en West en het zich ontwikkelende Geheugen van Amsterdam.

Mike de Kreek

Amsterdam

Januari 2017

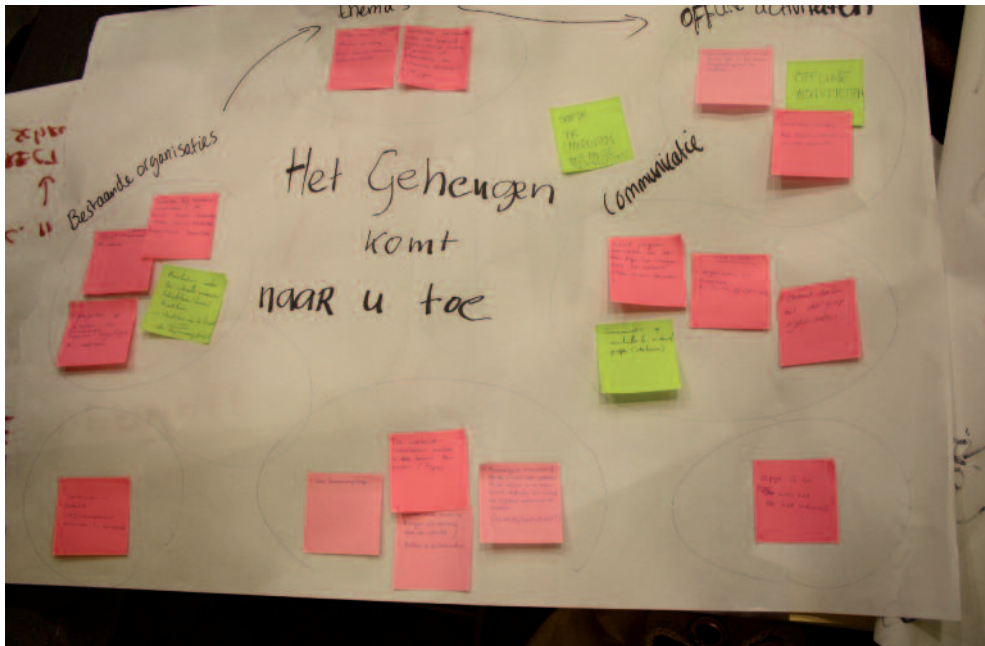
m.de.kreek@hva.nl

www.hva.nl/akmi

1. Introductie en leeswijzer

In hoofdstuk 1 wordt het onderzoeksonderwerp van het proefschrift geïntroduceerd: de sociale betekenis van online buurtgeheugens. Dit is een onderdeel van een hedendaagse ‘geheugenexplosie’ die gerelateerd is aan de opkomst van het World Wide Web en de daaruit voortgekomen voorgekomen sociale media (Hoskins, 2011). Via specifiek daarvoor ingerichte websites en bredere sociale netwerksites verzamelen en delen een toenemend aantal mensen hun herinneringen. Een aanzienlijk deel van deze online platforms bevatten herinneringen aan en ervaringen in buurten van steden of dorpen. Zo is aan het begin van de 21ste eeuw een nieuw sociaal fenomeen ontstaan wat in dit onderzoek met ‘online buurtgeheugens’ wordt aangeduid. De online herinneringen bestaan uit video, audio, foto’s of tekst, of combinaties daarvan, en worden voornamelijk door buurtbewoners gemaakt. Meestal kunnen bezoekers van een dergelijke website reageren op een herinnering van iemand anders, waardoor er online interactie mogelijk wordt. Mensen van alle leeftijden zijn betrokken bij dit soort initiatieven en starten regelmatig hun eigen online straat- of buurtgeheugen. De doelen lopen uiteen van het behouden van indrukken uit het verleden tot het verbinden van buurtbewoners in het heden.

Met een voorbeeld in de introductie laat ik zien dat er aan de sociale betekenis van online buurtgeheugens zowel theoretische als praktische aspecten verbonden zijn. Het Amsterdam Museum startte begin 2003 de website ‘Geheugen van Oost’ wat een onderdeel was van een tentoonstelling met de titel ‘Oost – Amsterdamse buurt’ (10-10-2003 – 29-02-2014). Onder begeleiding van zogenaamde ‘outreach’ medewerkers van het museum verzamelden buurtbewoners herinneringen in de vorm van verhalen met foto’s. Na afloop van de tentoonstelling zijn zowel de buurtbewoners als de museumprofessionals daar actief mee doorgedaan.

Het Geheugen komt naar u toe!

Hoewel de sociale waarde van de website voor de buurt door het museum hoog werd geacht, bleef de historische waarde van de verhalen voor het museum een punt van discussie (van Eekeren, 2012). Deze situatie leidde in 2010 tot de beslissing om de hosting van de website te blijven continueren, maar ook om de verantwoordelijkheid voor de website over te dragen aan de groep betrokkenen. Een kleine groep buurtbewoners bleef over die enthousiast meer herinneringen en reacties genereerde dan ooit daarvoor. Doordat een paar deelnemers zich ieder specialiseerde in een eigen thema, liep de hoeveelheid onderwerpen van de herinneringen terug.

Het doel van de website was echter om bij *iedereen* in Oost bij te dragen aan gevoel van verbondenheid met de buurt. Een deel van de groep betrokkenen maakte zich daarom zorgen over wat de sociale waarde van de website was als veel bewoners niet bereikt werden en hun herinneringen geen plek kregen. Een daaruit voortvloeiende vraag was hoe daar verandering in gebracht zou kunnen worden.

De ontwikkelingen rondom het Geheugen van Oost laten naast praktische uitdagingen ook twee theoretische kwesties zien. Ten eerste wordt de hoge online activiteit rondom een beperkt aantal onderwerpen voor de groep directe deelnemers als succesvol en voor de gemeenschap als problematisch ervaren. Het is waarschijnlijk dat deze spanning in sociale betekenis tussen groeps- en gemeenschapsbelangen in algemene zin aanwezig is binnen online buurtgeheugens. Ten tweede is het aannemelijk dat het terugtrekken van de museumprofessionals en de overname door de buurtbewoners invloed heeft gehad op het aantal online betrokkenen en het aantal herinnerde onderwerpen op de website. Dit suggereert een relatie tussen de organisatieontwikkeling en de online dynamiek binnen online buurtgeheugens.

In hoofdstuk 2 leidt een analyse van de bestaande literatuur rondom online buurtgeheugens tot een specifieke invulling van wat bekend staat als 'het empowerment model'.

Hoofdstuk 3 brengt het bredere veld van online buurtgeheugens in kaart door 80 casussen te analyseren aan de hand van vijf organisatorische dimensies en hun online activiteit.

Op basis van de voorgaande hoofdstukken wordt in hoofdstuk 4 een tweevoudige casestudy uitgewerkt gericht op drie aspecten: collectief empowerment, online dynamiek en organisatieontwikkeling.

In hoofdstuk 5 en 6 staan de onderzoeksresultaten met betrekking tot het Geheugen van Oost, respectievelijk het Geheugen van West.

Tenslotte vergelijk ik in hoofdstuk 7 deze resultaten en bespreek ik de implicaties voor theorievorming en de betrokken praktijken.

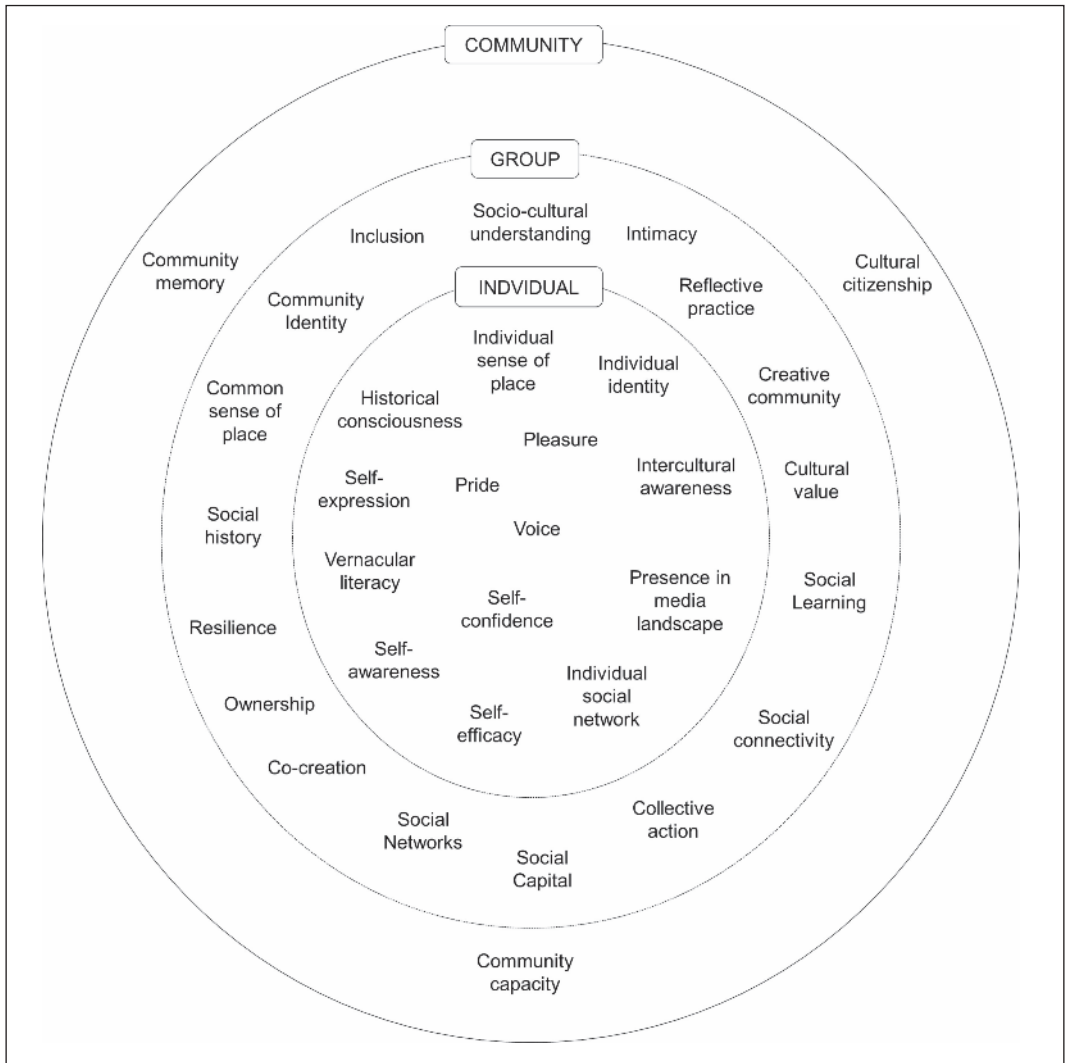
2. Andere richtingen in onderzoek van online buurtgeheugens

In hoofdstuk 2 wordt in het kader van de sociale betekenis van online buurtgeheugens een systematisch literatuuronderzoek uitgevoerd (de Kreek & van Zoonen, 2013b). Op basis van een aantal zoektermen en selectiecriteria ontstaat er een verzameling van 36 Engelstalige, wetenschappelijke artikelen over online buurtgeheugens. Deze bevat 16 artikelen over één casus: het ‘Sharing Stories’ project in ‘Kelvin Grove Urban Village’ in Brisbane en 20 over 11 andere casussen vooral in de Verenigde Staten en Groot Brittannië.

De analyse van deze artikelen bestaat uit drie opeenvolgende fasen waarin ik concepten die de opbrengsten van deze websites voor de betrokkenen beschrijven, steeds scherper codeer. Dat leidt tot een model met opbrengsten op individueel, groeps- en gemeenschapsniveau.

Het individuele niveau bevat 14 concepten, zoals plezier, trots, historisch besef, zelfvertrouwen en zelfexpressie. Op groepsniveau zijn er 17 concepten waaronder groepsidentiteit, culturele waarde, collectieve actie, sociaal kapitaal, veerkracht en inclusie. Het gemeenschapsniveau heeft drie concepten die ‘gemeenschapsgeheugen’, ‘cultureel burgerschap’ en ‘gemeenschapskracht’ genoemd worden. Uitkomsten van processen binnen het ene niveau worden in de literatuur gekoppeld aan ontwikkelingen op een ander niveau. Individuele trots en zelfvertrouwen worden bijvoorbeeld via een groeiend netwerk en sociaal kapitaal gekoppeld aan gemeenschapskracht.

De drie niveaus met hun concepten lijken sterk op die van het zogenaamde empowerment model, waarvan bekend is dat empowerment processen op de ene laag die op een andere laag beïnvloeden (Zimmerman, 2000). Zo kom ik tot de conclusie dat het model dat uit de literatuurstudie naar voren

Figuur 1: Empowermentmodel voor online buurtgeheugens

komt (zie Figuur 1) een specifieke invulling is van het empowerment model en toegepast kan worden voor de analyse van de sociale betekenis van online buurtgeheugens.

Naast een toepasbaar model levert de literatuuranalyse nog belangrijke andere resultaten op die het promotieonderzoek sterk sturen. Hoewel er in de literatuur beweerd wordt dat een positieve werking van online

buurtgeheugens op groeps- en gemeenschapsniveau groot kan zijn, juist doordat het internetplatforms zijn, is er bijna geen empirisch onderzoek wat dat kan onderbouwen. Dit heeft volgens een van de auteurs van de geanalyseerde artikelen te maken met het feit dat in veel onderzoeksliteratuur 'Digital Storytelling' de dominante werkwijze is die vooral door instituten wordt ingezet (Burgess, 2006). Het gaat om korte persoonlijke video's met een 'voice over' gebaseerd op fotomateriaal.

Burgess beschrijft hoe de afhankelijkheid van een video-expert de beperkingen van instituutswbsites en de doelgerichtheid in dergelijke contexten ervoor zorgen dat de websites niet veel activiteit kennen, en er dus ook geen online empirie voorhanden is. Op basis van dit soort kenmerken identificeer ik vijf voorlopige organisatorische dimensies die het wel en wee van een online buurtgeheugen bepalen: de initiërende partners, de doelen met het initiatief, de werkwijze om verhalen te verzamelen, de beoogde kenmerken van de verhalen en de gebruiksmogelijkheden van de website.

Reactie op het verhaal "Heksie"

Heel leuk dat ik hier een verhaal van mijn buurmeisje aantref. In 'mijn' tijd (ik ben nu 34) hadden we het ook al met Heksie aan de stok. Grappig dat ze nog steeds zo genoemd wordt. Ik kan me een verhaal herinneren van jongens uit de buurt die haar brommer gepikt hadden (het moet rond 1980 zijn geweest). De brommer werd verkocht aan brommer -en fietsenwinkel Hol op de Linnaeusparkweg. Om zich te verplaatsen, had Heksie natuurlijk wel weer een nieuwe brommer nodig. Zo kon het gebeuren dat Heksie bij de brommerwinkel, zonder iets door te hebben, haar oude brommer terugkocht. De jongens die haar brommer hadden gestolen, hadden de smaak te pakken gekregen en pikten de brommer nog een keer. Deze keer werd hij echter niet meer teruggevonden. Arme Heksie. Maar ja, wanneer je als heks een luxe brommer verkiest boven een eenvoudige bezemsteel, ben je inderdaad een beetje een slappe heks. Toch vind ik: Heksie moet blijven. Nepheksen hebben ook rechten!

Gepubliceerd 17 oktober 2003

3. Een nieuw fenomeen in kaart gebracht: online buurtgeheugens

In hoofdstuk 3 wordt er op basis van het literatuuronderzoek een aantal redenen aangevoerd om het veld van online buurtgeheugens in kaart te brengen (de Kreek & van Zoonen, 2013a). Ten eerste mist er inzicht in de bredere diversiteit van online buurtgeheugens, hoe ze ontstaan en hoe ze worden georganiseerd. Ten tweede werpt de inactiviteit op de reeds onderzochte websites de vraag op of er ook actievere websites zijn en welke organisatorische factoren daar aan bijdragen.

Het belang van de vijf voorlopige organisatorische dimensies uit hoofdstuk 2 wordt eerst bekrachtigd door ze naast literatuur te leggen waarin online activiteit en online participatie wordt onderzocht. Via de beschikbare literatuur, internet en collega's zijn er vervolgens 80 online buurtgeheugens gevonden (overwegend Europese, waaronder 34 Nederlandse en 24 Britse) die geanalyseerd worden langs de vijf dimensies.

Een zesde element is toegevoegd om een indicatie van de activiteit op de website te hebben: het aantal contributies (verhalen of reacties) in het laatste, voorgaande hele jaar. In fase 1 van de analyse zijn de verschillende dimensies inductief ingevuld met concrete kenmerken van online buurtgeheugens, zoals 'museum', 'burger', 'kennisinstituut' en 'welzijnsinstelling' bij de dimensie van initiërende partners. Datzelfde is gedaan voor de doelen met het initiatief, de werkwijzen om verhalen te verzamelen, de beoogde kenmerken van verhalen en de gebruiksmogelijkheden van de website.

De vijf dimensies bevatten tezamen circa 60 kenmerken. Voor fase 2 is de data van fase 1 omgezet naar een dichotome datamatrix, dat wil zeggen voor elke casus is een 0 (afwezig) of een 1 (aanwezig) voor elk kenmerk

Klaar voor de workshops tijdens een symposium in 2013

onder alle dimensies. De daarop volgende analyse is gebaseerd op frequentietabellen voor alle kenmerken in individuele dimensies, kruistabellen voor de samenhang tussen de kenmerken van twee dimensies en hiërarchische clusters over alle dimensies heen.

Een belangrijke conclusie is dat het veld van online buurtgeheugens zeker niet alleen uit institutionele initiatieven bestaat. Er zijn, naast enkele uitzonderingen, drie ongeveer gelijke clusters met specifieke kenmerken te onderscheiden in de verzameling van 80 casussen. Het eerste cluster bestaat uit burgerinitiatieven voor het behouden van lokale persoonlijke herinneringen van vroeger tot het recente verleden. Zonder veel verdere uitleg zijn ze gericht op het versterken van de gemeenschap. Het tweede cluster bestaat uit institutionele initiatieven gericht op de gemeenschap, expliciet door het versterken van gemeenschapsgeheugen en cultureel burgerschap. Daarnaast zijn er hier doelstellingen op het gebied van individuele vaardigheden en inclusie van kwetsbare groepen. Professionals spelen regelmatig een rol in het helpen van buurtbewoners met het verzamelen van persoonlijke en meer feitelijke herinneringen. Binnen het

derde cluster zijn lokale verenigingen de initiërende partners die gericht zijn op behoud en archivering van meer feitelijke gegevens die door betrokken buurtbewoners uit verschillende archieven bijeen worden gezocht. Dit leidt tot websites met overwegend historische bijdragen over het verre verleden met minder mogelijkheden tot interactie dan de websites in de andere clusters.

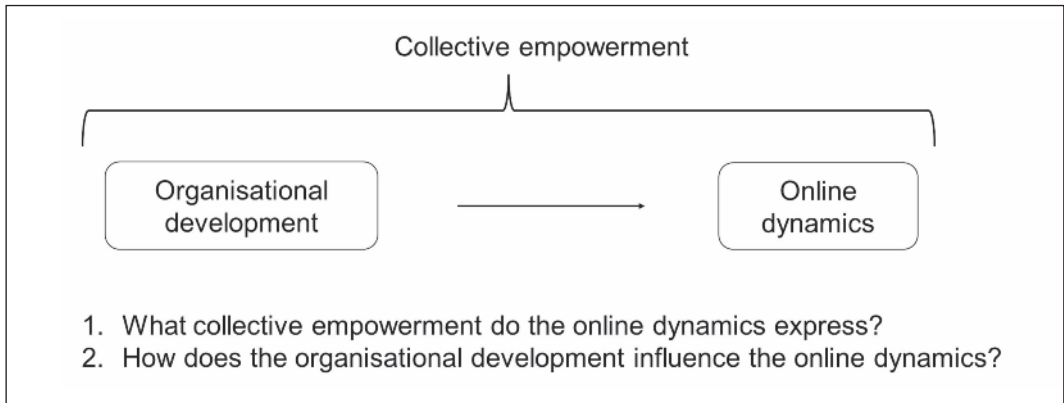
Een tweede conclusie is dat het bredere veld intussen wel degelijk actieve websites bevat, want 13 casussen hebben meer dan 100 contributies in het laatste hele jaar. Daarvan komen er drie uit het cluster burgerinitiatieven, drie uit het institutionele cluster en geen uit het verenigingscluster. Wel zijn er zes samenwerkingsverbanden: drie burger-instituut en drie instituut-vereniging. De zevende is geïnitieerd door een communicatiebureau. Gebaseerd op de andere kenmerken van deze 13 casussen, kom ik tot een voorlopige vuistregel met betrekking tot kenmerken die bijdragen aan een actieve website. Idealiter verzamelen buurtbewoners, met lichte ondersteuning van professionals, verhalen over het verre en recente verleden op een interactieve website gestuurd door combinatie van doelstellingen op individueel -, groeps- en gemeenschapsniveau. Een kanttekening is dat het lage aantal actieve websites (van de 80) betekent dat deze initiatieven, in algemene zin, niet zomaar als wondermiddel gezien kunnen worden als het gaat om empowerment op groeps- en gemeenschapsniveau.

4. Empowerment binnen online buurtgeheugens narratief benaderd

In hoofdstuk 4 wordt, op basis van de voorgaande hoofdstukken, de zoektocht naar de sociale betekenis van online buurtgeheugens verder aangescherpt tot twee empirische onderzoeksvragen voor een tweevoudige casestudy.

De twee nader bestudeerde casussen bestaan uit het eerder genoemde Geheugen van Oost en het Geheugen van West, beiden in Amsterdam. Ze komen grotendeels overeen in hun ontwerp en gebruiksmogelijkheden, omdat ze door hetzelfde bureau ontwikkeld zijn en het Geheugen van West nog geen jaar later gestart werd (2004) op basis van de eerste ervaringen met het Geheugen van Oost (2003). Ze verschillen op details in de kenmerken binnen hun organisatorische dimensies, online dynamiek en sociale betekenis, zoals in de latere hoofdstukken zal blijken.

De sociale betekenis van deze online buurtgeheugens wordt geformuleerd in termen van empowerment omdat dit een geschikt analytisch model is gebleken in hoofdstuk 2. Bovendien is daar geïllustreerd dat de literatuur, zonder empirische onderbouwing, claimt dat empowerment op groeps- en gemeenschapsniveau (collectief empowerment) gerelateerd is aan de online aard van buurtgeheugens. De eerste vraag luidt daarom: *Wat voor collectief empowerment weerspiegelt de online dynamiek?* Aan het einde van hoofdstuk 2 en vooral hoofdstuk 3 is aangetoond dat organisatorische kenmerken het gebruik van een online buurtgeheugen beïnvloeden. Dit leidt tot de tweede vraag: *Hoe wordt de online dynamiek door de organisatieontwikkeling beïnvloed?* Het conceptuele model en de vragen vindt u in figuur 2. De antwoorden op deze vragen kunnen vervolgens in hoofdstuk 7 vertaald worden naar de sociale betekenis van de twee online buurtgeheugens.

Figuur 2: Conceptueel model en onderzoeksvragen voor de tweevoudige casestudy

Voor vraag 1 is het van belang om eerst te bepalen welke concepten op het collectief niveau van empowerment überhaupt te relateren zijn aan aspecten van de online dynamiek. Vervolgens kan gekeken worden hoe patronen in die aspecten van de online dynamiek empowerment processen weerspiegelen door de tijd heen. Om tot een analyseaanpak te komen, verken ik aan de hand van literatuur de relatie tussen herinneringen in de vorm van verhalen en empowerment. Verhalen weerspiegelen niet alleen de realiteit, maar construeren die tegelijkertijd ook.

Insluiting en uitsluiting met betrekking tot een bepaalde groep wordt bepaald door wat informeel is toegestaan om herinnerd te worden (Rappaport, 1998). Deze invloed manifesteert zich in de collectieve verhalen van een groep die al dan niet functioneren als hulpbron voor een individu om zijn of haar persoonlijke verhalen mee te verbinden. Als iemand met een collectief verhaal kan verbinden hoort hij of zij erbij, anders niet. Herinneringen in de vorm van verhalen kunnen dus als hulpbron voor empowerment processen op verschillende niveaus gezien worden.

Een van de weinige bruikbare analytische uitwerkingen van dit perspectief komt uit narratief onderzoek binnen organisaties. Uitgangspunt daar is dat verhalen niet alleen onderdeel zijn van iemands persoonlijke narratief, maar ook onderdeel zijn van een collectief geconstrueerd narratief over de realiteit van de organisatie (Luhman & Boje, 2001). Deze realiteit kan,

Nog nooit zo hard gehuild

Verteller: Youssef Yaghdi

Auteur: Shirley Brandeis

In juli 2005 overleed juffrouw Hennie Kat. Lieve-lingsjuf van velen. Youssef Yaghdi (37) is oud-leerling en was aanwezig bij de onthulling van een nieuw straatnaambord in Slotermeer: het Hennie Katplein. Het plein is gelegen binnen de hekken van de Slootermeerschool.

“Ik was haar eerste Marokkaanse leerling. Begin jaren tachtig kwam ik met mijn ouders en drie broers naar Nederland. We kwamen in Slotermeer te wonen en ik ging naar de vierde klas van de Burgemeester Rendorpschool. Ik sprak de taal niet en was ook nog eens ontzettend verlegen en stil. Juffrouw Kat ontving me met open armen. Als een zoon. En zo ontstond iets heel aparts: ik was in een vreemd land, maar voelde me er toch erg thuis. Dankzij haar.”

“Juffrouw Kat hield echt van haar leerlingen, van mensen. Dat is het belangrijkste dat ik van haar heb geleerd: houden van en respect hebben voor mensen. Hoe zij mij toen behandelde, is me altijd bijgebleven. Ze waakte over me, moedigde me aan, stimuleerde me in mijn ontwikkeling. Toen ik na maanden van stilte opeens toch mijn vinger durfde op te steken tijdens het voorlezen en ik in mijn beste Nederlands ook echt voorlas, straalde ze.”

“Juffrouw Kat was er altijd voor me. Toen ik in het zwembad, tijdens een schoolreisje, mijn hoofd ernstig stootte, ging ze meteen met me naar de dokter. Ik heb het litteken nog op mijn hoofd. Als ik eraan voel, denk ik aan haar. Ik denk sowieso vaak aan haar. We hebben altijd contact gehouden. De laatste tijd wat minder. ‘We moeten nu echt een keertje afspreken, Youssef was een van de laatste dingen die ik haar via de telefoon heb horen zeggen. Nu is het te laat. Te laat om haar nog eens te zeggen dat zij het was die dat kleine jongetje in een vreemd land met een vreemde taal er doorheen heeft gesleept. Te laat om te zeggen hoeveel ze voor me betekende. Maar dat weet ze wel... Ik heb nog nooit zo hard gehuild als op de dag dat ik hoorde dat ze was overleden.”

Gepubliceerd 4 februari 2006

door de tijd heen, verschuiven door veranderingen in de organisatie-context of door dominantie van een individueel verhaal of een groepsverhaal. Ik heb deze benadering toegepast in de tweevoudige casestudy waarin het niet gaat om organisatieverhalen maar om buurtverhalen en niet de realiteit van een organisatie maar van een buurt.

Meer specifiek heb ik de methode van ‘story network analysis’ (Boje, 2001) geadopteerd om de online dynamiek te bestuderen. Met deze methode kunnen de kenmerken van verhalen (zoals onderwerp, locatie, jaartal en auteur) gebruikt worden om door de tijd heen patronen in de online dynamiek te verkennen die mogelijk een relatie hebben met concepten op het collectief niveau van empowerment. Op basis van een ‘scraper’ en een export van de databases van beide online buurtgeheugens is er een datamatrix samengesteld waar diverse visualisaties van individuele kenmerken, combinaties van twee kenmerken en meerdere kenmerken mee zijn verkend.

Om antwoorden te vinden op vraag 2 bestudeer ik de ontwikkelingen binnen de organisatorische dimensies van beide casussen. Hiervoor heb ik verschillende aanwezige bronnen gebruikt, zoals externe publicaties, interne documenten, de ‘over deze website’-pagina’s en nieuwsberichten op beide websites. De invloed van deze ontwikkelingen op de online dynamiek is vaak expliciet aanwezig in de bronnen en soms maak ik die aannemelijk op basis van een opvallende match tussen ontwikkeling en patroon in de online dynamiek.

De tweevoudige casestudy bestaat eerst uit twee individuele casestudies (hoofdstuk 5 en 6) waarin de empirische vragen beantwoord worden. De verkenning uit de eerste casestudy levert relevante concepten en patronen op die ook bestudeerd worden in de tweede casestudy. De bevindingen van beide studies worden vervolgens vergeleken in hoofdstuk 7 om uit te kunnen zoomen naar de sociale betekenis van online buurtgeheugens in theoretische zin. Daar vindt ook een reflectie plaats op de waarde van het onderzoek voor de onderzochte websites en achterliggende organisaties, wat inzichten oplevert in de praktische vragen die opgeworpen werden in hoofdstuk 1.

5. De ontwikkeling van empowerment binnen het Geheugen van Oost

In hoofdstuk 5 wordt het Geheugen van Oost onder de loep genomen (de Kreek, 2014). De ruim 10 jaar aan data (2003-2014) van de website bevat 2662 herinneringen die vooral uit geschreven verhalen van rond de 350 woorden bestaan, aangevuld met foto's. De trefwoorden bestaan uit 51 onderwerpen, 335 plekken en jaartallen tussen voornamelijk 1900-2014.

Daarnaast zijn er in het totaal 717 verhalenvertellers en 384 schrijvers van eigen verhalen of verhalen gebaseerd op interviews. Van alle bezoekers hebben ongeveer 7000 verschillende mensen ruim 20.000 reacties achtergelaten bij een totaal van bijna 5 miljoen paginaweergaven.

Door een proces van constante vergelijking tussen concepten van collectief empowerment en patronen in de online dynamiek, worden er drie concepten en drie indicatoren aan elkaar gekoppeld. Collectieve identiteiten worden gekoppeld aan online diversiteit, sociale leerprocessen aan online activiteit en sociale netwerken aan online participatie. Het onderdeel zijn van een collectieve identiteit op groeps- of gemeenschapsniveau wordt bepaald door wat het collectief definieert als interessant genoeg om te herinneren (Rappaport, 1998). Dit betekent dat de online diversiteit in termen van herinnerde onderwerpen, plekken en jaartallen direct gerelateerd is aan de variatie in identiteiten waar verschillende mensen en groepen zich mee kunnen identificeren. Sociale leerprocessen en kennis die daaruit voortkomt zijn grotendeels gebaseerd op verhalen die mensen construeren rondom ervaringen uit het verleden en delen met anderen (Schank & Abelson, 1995).

Dit impliceert dat online activiteit in termen van bezoeken, herinneringen en reacties een indicatie geeft van de mate waarin buurtbewoners feiten, ervaringen en overtuigingen uitwisselen en daarvan leren. In een sterke en

Concentratie tijdens een symposium over online buurtgeheugens in 2013

Een kat in nood

Verteller: Ana Maria

Auteur: Maria Mendieta

In 1984 was een kat door een auto aangereden. Zijn achterlichaam was helemaal platgereden. Het arme dier gilte van de pijn en de buurt was in rep en roer. Na een half uurtje kwam de dierenambulance. De vrijwilligers deden hun best om de kat te vangen, het beestje was echter onder een container gekropen die in de straat stond omdat er huizen werden gerenoveerd. De vrijwilligers van de dierenambulance konden de kat zo niet pakken en ondertussen gilte het dier erbarmelijk door! Een van de vrijwilligers belde toen de brandweer om hulp. Die kwam na zo'n tien minuten met een hijskraan. Met een ketting werd de container opgetild zodat de vrijwilligers de kat konden oppakken. De kat kreeg toen een injectie met een pijnstiller en werd meegenomen. Ik was zo onder de indruk van de zorg die aan de kat werd gegeven dat ik besloot om in Nederland te blijven. Want als hier al zo voor een kat gezorgd wordt, dan zullen mensen mij, als mij ooit wat overkomt, tenminste ook perfect en met respect verzorgen.

Gepubliceerd 19 januari 2004

duurzame gemeenschap bestaat het sociale netwerk uit een balans van sterke (bijvoorbeeld vrienden) en zwakke sociale banden (bijvoorbeeld bekenden), maar ook uit verbindende banden ('netwerkoverstijgers') (Gilchrist, 2009). Een van de factoren die samenhangt met een dergelijke variatie in het sociale netwerk achter een online buurtgeheugen is het aantal verschillende buurtbewoners dat online participeert in de rol van verhalenverteller, schrijver of reageerder.

De patronen in de indicatoren laten onder andere zien dat er vanaf 2010 een steil groeiende online activiteit (aantallen bezoeken, verhalen en reacties) van een krimpende groep online participanten (aantallen verschillende vertellers, schrijvers en reageerders) is, die gepaard gaat met een dalende online diversiteit (variatie in en gebruik van onderwerpen,

plekken en jaartallen). Vertaald naar collectief empowerment betekent dit dat er intensieve sociale leerprocessen plaatsvinden binnen overwegend sterke sociale netwerken met weinig variatie in de aanwezige collectieve identiteiten.

De ontwikkeling naar een zelfstandig, dus zonder ondersteunende professionals, opererende groep van buurtbewoners is de drijvende kracht in het ontstaan van deze situatie. Na de overdracht in 2010 van de verantwoordelijkheid voor de website aan een groep buurtbewoners, is een kleine overgebleven groep enthousiast een grote hoeveelheid verhalen en reacties gaan plaatsen. De organisatiekracht voor samenwerking met partijen als scholen, zelforganisaties of verenigingen is vanaf die tijd achteruitgegaan door het kleiner worden van de groep betrokkenen. Veel mensen die via de website of workshops uitgenodigd worden om een verhaal bij te dragen, hebben er twijfels over of ze wel iets interessants te vertellen hebben. Een natuurlijk selectieproces heeft er zo voor gezorgd dat vooral oudere deelnemers met een Nederlandse opleiding en een jeugd in Amsterdam Oost actief zijn gebleven, wat ook terug is te zien in de content van de website. Ouderen zonder jeugd in Amsterdam Oost, jongeren en mensen van middelbare leeftijd, maar ook kwetsbare buurtbewoners zijn ondervertegenwoordigd geraakt op de website.

De afname in online diversiteit wordt onbedoeld versterkt door de specialisatie in en makkelijke toegang tot een beperkt aantal onderwerpen uit het verdere verleden waar een aantal betrokkenen zeer actief mee bezig is. De overtuiging over wat succes van het Geheugen van Oost inhoudt neigt dan ook meer naar individueel empowerment dan naar empowerment van het collectief. Het succes van de website wordt in de periode na 2010 namelijk vaker in kwantitatieve termen besproken dan in kwalitatieve. Dit betekent, praktisch gezien, dat de hoge productie van verhalen van één persoon meer gevierd wordt dan een paar nieuwe verhalen van buurtbewoners die ondervertegenwoordigd zijn op de website. Het nastreven van succes in deze termen plaatst mensen die al empowered of weerbaar zijn op de voorgrond en sluit mensen die niet empowered of kwetsbaar zijn op de achtergrond. Concluderend is tussen 2010 en 2014 de groep direct betrokkenen een empowerde groep geworden, terwijl de website als geheel minder empowerend geworden is naar andere groepen en de omringende gemeenschap als geheel (het collectieve niveau).

6. De ontwikkeling van empowerment binnen het Geheugen van West

Het Geheugen van West wordt in hoofdstuk 6 volgens dezelfde systematiek als het Geheugen van Oost geanalyseerd. De data van ongeveer 10 jaar (2004-2014) van deze website bestrijkt 2798 herinneringen, die ook vooral bestaan uit teksten met foto's. De trefwoorden bestaan uit 65 onderwerpen, 77 plekken en jaartallen van vooral 1900 tot 2014.

Daarnaast zijn er 698 verhalenvertellers en 436 schrijvers die een verhaal over zichzelf of een ander hebben opgetekend. Bij een aantal paginaviews van 2,5 miljoen hebben ongeveer 3500 verschillende mensen bijna 9000 reacties achtergelaten.

De patronen in de indicatoren in de online dynamiek laten een aantal dingen zien. Na een moeilijk tweede jaar stijgt vanaf 2005 de online activiteit (aantallen bezoeken, verhalen en reacties) en blijft vanaf 2008 redelijk stabiel om na 2012 iets te dalen. De online participatie (aantallen verschillende vertellers, schrijvers en reageerders) volgt dit patroon.

De online diversiteit neemt in zijn geheel toe, doordat nieuw toegevoegde buurttrefwoorden in toenemende mate gebruikt worden, de onderwerpen in toenemende mate gelijkmatig gebruikt worden en de jaartallen in toenemende mate zowel het verre als het recente verleden bestrijken. In termen van collectief empowerment biedt de online diversiteit in toenemende mate een variatie in collectieve identiteiten, waar verschillende groepen in het westen van Amsterdam zich mee kunnen identificeren.

De sociale leerprocessen gerelateerd aan de online activiteit neigen, als we kijken naar de reacties (gemiddeld circa 3 per verhaal), vooral naar het delen van wat feitelijke kennis, maar minder naar diepgaande online

Dialogo tijdens het symposium in 2014 in het van Eesteren Museum

discussies. De stabiele en redelijk hoge aantallen vertellers, schrijvers en reageerders lijken een gezonde variatie in sterke en lichte gemeenschappen te garanderen en netwerkoverstijgers te bevatten.

De positieve ontwikkeling en stabilisatie in termen van online activiteit en online participatie na de eerste twee jaar wordt vooral gekoppeld aan de door professionals begeleidde samenwerking met een groeiend aantal partners. Na 2012 zijn de subsidies voorbij waardoor de samenwerking wat afneemt en daardoor de online activiteit en participatie ook. De stijgende online diversiteit over de hele periode heeft hoofdzakelijk te maken met 'gebiedsuitbreidende' doelstellingen, een toename aan reportages over het recente verleden en samenwerking met een variatie aan lokale partners in andere buurten.

De analyse levert daarnaast een inzicht op in een van de andere concepten voor groepsempowerment dat in hoofdstuk 5 rondom het Geheugen van Oost nog niet aan de orde kwam. Het gaat hier om het inclusieve karakter van het Geheugen van West dat zich manifesteert in de online diversiteit,

Mevrouw Epskamp heeft haar huis gevonden

Verteller: Verteller: Mevrouw Epskamp

Auteur: Angar Veerkamp

Ze had erg moeten zoeken naar de woning die ze toegewezen had gekregen in de Bierens de Haanstraat. Een straat waar ze nog nooit van had gehoord. Veel van de woningen in de buurt moesten nog gebouwd worden, de omgeving bestond voornamelijk uit zand. Het was 1954.

Mevrouw Epskamp wilde hier ook eigenlijk niet wonen. 'In het begin vond ik het verschrikkelijk. Mijn collega's in De Bijenkorf vonden het geweldig dat ik een woning had, maar ik legde zo de sleutel voor hen neer met de mededeling je mag het van me hebben.' Haar man werkte bij Wagon Lits en was daardoor 's avonds veel weg. 'Als ik dan terug kwam van mijn werk zat ik hier godsmoederziel alleen. Ik heb hier wat afgesnotterd.'

De familie Epskamp behoorde tot de eerste bewoners van de straat, in het begin waren het echte pioniers. De overkant van de straat bestond nog niet. Wel waren alvast de heipalen de grond in gegaan wat een moeder van een buur deed verzuchten: 'Waarom ben je nou tegenover een kerkhof gaan wonen?'

De huur bedroeg fl. 12,55 per week. Op dinsdag kwam de man van Zomers Buiten de huur ophalen. Vaak waren de bewoners dan toevallig niet thuis. Mevrouw Epskamp en haar man hadden gesnoefd dat de huur wel op te brengen was. 'Maar we hadden geen cent. Niks hadden we! We hadden een grote kamer omdat we niks hadden om erin te zetten.'

Toen bleek dat de bewoners het bedrag dat ze een jaar te veel aan huur hadden betaald aan de deur terugbetaald kregen was iedereen op die dinsdag toevallig wel thuis.....Het wende in de Bierens de Haan straat en toen mevrouw Epskamp contact kreeg met de burens ontstond er een gevoel van saamhorigheid. 'Je hielp elkaar als dat nodig was.' Ze wil nu niet meer weg uit de buurt waar ze haar thuis heeft gevonden.

Gepubliceerd 16 mei 2006

waarmee verschillende groepen bewoners zich kunnen identificeren. Die inclusiekant wordt hieronder nog uitgediept aan de hand een aantal aspecten van de organisatie en context. Voor het Geheugen van Oost wordt dat gedaan in hoofdstuk 7 in de conclusies van het proefschrift.

In de doelstellingen van het Geheugen van West wordt het verbeteren van sociale cohesie geconcretiseerd via het bevorderen van verdraagzaamheid op basis van kennis van en begrip voor elkaar en elkaars verleden. Met een recent verleden in Nieuw West met negatieve beeldvorming over bepaalde groepen, wilden de deelnemers de dreigende segregatie een halt toe roepen door verhalen van ‘de ander’ te verzamelen. Gekoppeld hieraan heeft het Geheugen van West vanaf het begin zijn thuisbasis in De Brug, een multiculturele huiskamer in Geuzenveld. De doelstellingen van De Brug resoneren sterk in die van het Geheugen van West, net als de dagelijkse bezigheden om bruggen tussen verschillen groepen te slaan. Het goed kunnen leggen van verbindingen zien we ook terug in de succesvolle samenwerkingsverbanden die het Geheugen van West lang heeft kunnen opbouwen. Dat leverde verbindingen op met nieuwe verhalen, groepen en buurten.

Concluderend bevordert het Geheugen van West collectief empowerment voorbij de groep direct betrokkenen. Een breed deel van de hele gemeenschap wordt succesvol uitgenodigd om bij te dragen aan de website en zo meerdere collectieve identiteiten te vormen.

7. Conclusies en discussie

In de conclusies in hoofdstuk 7 worden eerst de cases vergeleken op de patronen in hun online dynamiek en op de aspecten van collectief empowerment die daarin weerspiegeld worden. De patronen in de online dynamiek worden heuristisch weergegeven in figuur 3. Als je alleen kijkt naar online diversiteit dan wordt het Geheugen van West door een hoge variatie aan collectieve identiteiten als meer empowerend gezien dan het Geheugen van Oost, waar die variatie in mindere mate aanwezig is.

Als het gaat om online activiteit, dan zijn de sociale leerprocessen binnen het Geheugen van Oost meer empowerend te noemen dan die van het Geheugen van West. Bij de online participatie scoort het Geheugen van West weer beter dan Oost doordat er, afgezet tegen de hoeveelheid verhalen en reacties, meer variatie in deelnemers zit wat de kans op gevarieerde sociale netwerken vergroot. Bij deze laatste vergelijking wordt duidelijk dat de patronen vooral in verband met elkaar gebracht moeten worden. Dat levert inzichten op in nog twee concepten op groepsniveau van empowerment: inclusie en sociaal kapitaal.

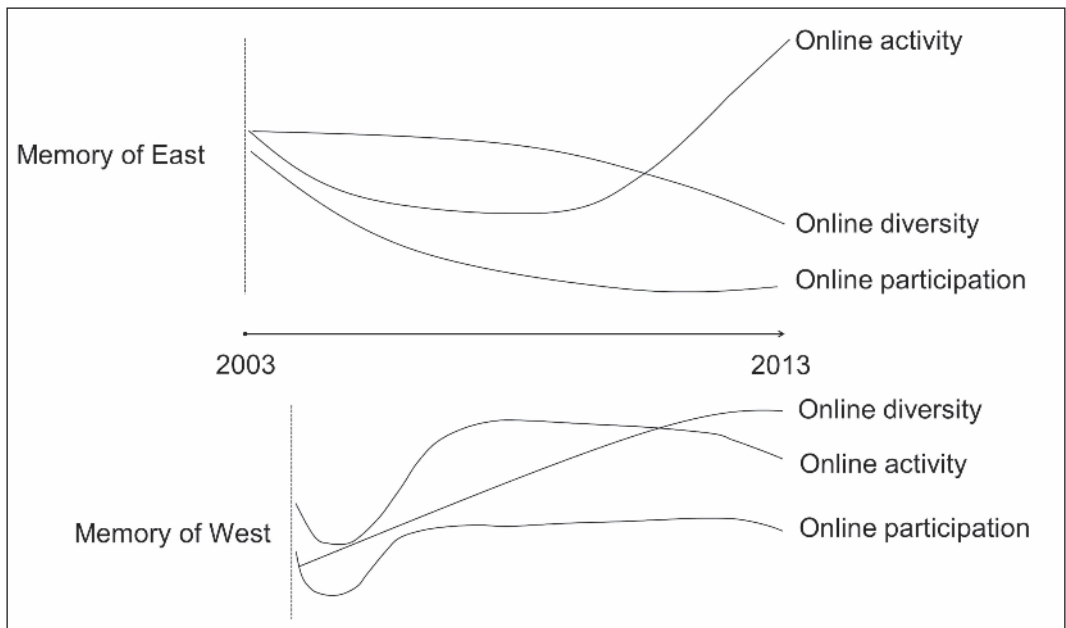
In hoofdstuk 6 werd al duidelijk dat het inclusieve karakter van het Geheugen van West sterker is dan die van Oost door de meervoudige collectieve identiteiten die geworteld zijn in lichte netwerken waarin in redelijke mate sociale leerprocessen plaatsvinden. Het Geheugen van Oost bevat echter een sterker sociaal kapitaal door de combinatie van de sterke en relatief kleine sociale netwerken samen met de hoge mate van sociale leerprocessen en een aantal dominante collectieve identiteiten.

De vergelijking van de organisatorische ontwikkelingen van beide online buurtgeheugens die de patronen uit figuur 3 veroorzaken, bekrachtigen de bevindingen van de aparte studies. Bij het Geheugen van Oost hebben we

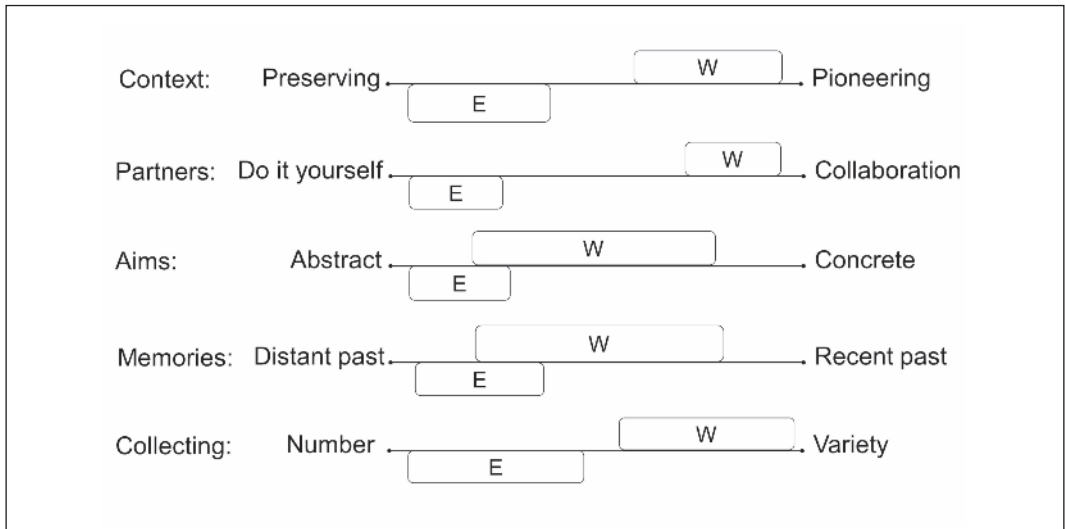
gezien dat de toenemende online activiteit door een kleine groep deelnemers rondom een krimpend aantal onderwerpen verklaard kan worden door drie ontstane organisatorische eigenschappen. Die bestaan uit een overwegend kwantitatieve opvatting van succes, een tekort aan mankracht voor speciale projecten en een kleine overgebleven groep enthousiaste deelnemers.

In het geval van het Geheugen van West wordt de toenemende online diversiteit vanuit een vrij grote groep deelnemers in lichte netwerken eveneens verklaard door drie organisatorische ontwikkelingen. Hier gaat het om de professionals die een scala van partners weten te binden, de reportages over het recente verleden en de doelen met een sterk besef ten aanzien van de multiculturele gemeenschap.

De vergelijking van de organisatorische ontwikkelingen van beide online buurtgeheugens levert echter nog twee nieuwe inzichten op die met de context van beiden heeft te maken en de online dynamiek beïnvloeden. In Amsterdam Oost is dat een traditie waarin het behoud van bijvoorbeeld

Figuur 3: Ontwikkeling in online dynamiek van beide cases

Figuur 4: Vijf continuïms gebaseerd op de organisatorische dimensies

gebouwen en buurtfuncties centraal staat, terwijl Amsterdam Nieuw West lang pioniersgebied is geweest waar nieuwe ontwikkelingen en bewoners dagelijkse kost waren.

De besproken organisatieaspecten van de twee online buurtgeheugens abstraheer ik vervolgens tot vijf organisatorische continuïms die samenhangen met beider sociale betekenis: context, samenwerking, doelen, herinnerde periodes en het verzamelen van verhalen (de Kreek & van Zoonen, 2016). Beide websites worden op die assen geplaatst om aan te geven welke eigenschappen de laatste jaren kenmerkend voor ze zijn geweest (zie figuur 4).

In de *context* van Amsterdam Oost heeft stadsvernieuwing vanuit bewoners veel weerstand ondervonden, vooral in de delen die gebouwd zijn rond 1900. Dit leidde in de jaren 90 bij de gemeente tot het besluit om niet meer te slopen voor nieuwbouw maar gebouwen te behouden en te renoveren. De Westelijke Tuinsteden in Nieuw West kwamen tot stand in de 30 jaar na de Tweede Wereldoorlog. Mensen die daar heen verhuisden beschouwden zichzelf als pioniers, en zo zagen anderen hen ook. Stadsvernieuwing stuitte hier gedurende de jaren 90 ook op weerstand. Het werd ingezet om concentraties van recente nieuwkomers meer te

spreiden, en volgens de oude nieuwkomers zou dat onterecht zijn. Op basis van deze contexten beargumenteer ik dat er binnen het Geheugen van West een pioniersgeest heerst en binnen het Geheugen van Oost een streven tot behoud is. Het eerste trekt in verhouding meer herinneringen van nieuwe bewoners aan en het tweede meer die van oudere bewoners.

Het Geheugen van West heeft langer balans gehouden in de *samenwerking* tussen bewoners, professionals en organisaties dan het Geheugen van Oost, waar een kleine groep bewoners al het verzamelen op zich nam. Dit leverde bij het Geheugen van West meer diversiteit op in de verhalen dan bij het Geheugen van Oost, terwijl bij de laatste een sterker netwerk ontstond.

De concrete *doelen* van het Geheugen van West, bijvoorbeeld op het gebied van tolerantie, lijken op het gebied van diversiteit beter te hebben uitgewerkt dan de wat abstractere doelen van het Geheugen van Oost, bijvoorbeeld rondom sociale cohesie of thuisgevoel.

Als het gaat om de *periode* waar de herinneringen over gaan heeft het Geheugen van Oost de categorie ‘Nieuws’ verlaten omdat die te veel een agendafunctie kreeg, terwijl het Geheugen van West die categorie veranderde in ‘Verhalen van nu’. Bij de eerste resulteerde dit in meer focus op oudere verhalen en bij de laatste ontstond er een mix tussen het recente en het verre verleden.

In het *verzamelen* van content op de website lag bij het Geheugen van Oost de nadruk wat meer op de kwantiteit dan bij het Geheugen van West. Daar is variatie in verhalen lang de drijfveer gebleven achter het verzamelen. De content en het netwerk ontwikkelde zich daardoor bij het Geheugen van West meer richting diversiteit dan bij het Geheugen van Oost.

Als we nu de beide websites op het snijvlak tussen groeps- en gemeenschapsniveau van empowerment bekijken zien we dat ze ieder op eigen wijze een sociale betekenis hebben ontwikkeld. Door haar inclusievere karakter is het Geheugen van West representatiever voor het gemeenschapsgeheugen van de verschillende bewoners van Nieuw West. Relatief veel bewoners zijn op de een of andere manier verbonden aan de website, hoewel de gemeenschapskracht diffuus is binnen deze grote groep

door de overwegend lichte netwerken waarin dit gebeurt. Als een plek waar cultureel burgerschap vorm krijgt, zijn de deelnemers van het Geheugen van West divers, maar is de intensiteit van de interacties beperkt. De situatie bij het Geheugen van West sluit aan op de opvatting dat “empowerment uitkomsten op gemeenschapsniveau ... tekenen bevatten van pluralisme, coalities en toegankelijke hulpbronnen” (vertaling van Perkins & Zimmerman, 1995, p. 570).

*Screenshot van het Geheugen van Amsterdam
(<https://geheugenvan.amsterdam>) anno 2016*

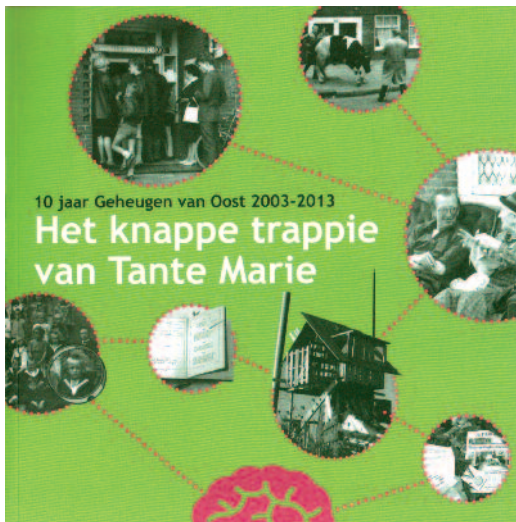
Het Geheugen van Oost heeft met haar sterkere sociale kapitaal de gemeenschapskracht om weerstand te bieden aan erfgoedinstututen, commerciële populaire cultuur en lokale politiek. In termen van cultureel burgerschap zijn er een aantal sterke netwerken met intensieve interacties, waar betekenissen en waarden worden besproken. Het gemeenschaps-geheugen gevormd door het Geheugen van Oost is echter representatief voor een verhoudingsgewijs beperkte groep bewoners van Amsterdam Oost. De situatie bij het Geheugen van Oost past bij het idee over empowerment op gemeenschapsniveau die zich manifesteert als een sociale macht “om belangrijke actoren te belonen of te straffen, lokaal beleid en debat te beïnvloeden en gemeenschapsideologie en –bewustzijn

te vormen” (vertaling van Zimmerman, 2000, p. 57). De tweevoudige casestudy bevestigt, op empirische wijze, de claim uit de bestudeerde literatuur dat de sociale betekenis van online buurtgeheugens aanzienlijk kan zijn in termen van collectief empowerment.

Een kanttekening op basis van de 80 onderzochte websites (hoofdstuk 3) is dat de sociale betekenis van online buurtgeheugens in algemene zin niet overgewaardeerd moet worden, omdat veel websites relatief snel in ongebruik raken. Het onderzoek laat ook zien dat de sociale betekenis in termen van collectief empowerment gevarieerder is dan de sociale macht die vooral genoemd wordt in de literatuur over online buurtgeheugens. Een belangrijk alternatief bleek te bestaan uit de kracht van online buurtgeheugens om een inclusieve gemeenschap te vormen. Veel empowermentonderzoekers claimen echter dat empowerment een bron is die in principe niet op kan gaan, waarmee ze bedoelen dat empowerment van de een niet ten koste hoeft te gaan van empowerment van de ander (Woodall, Warwick-Booth, & Cross, 2012). Aannemende dat dit ook op collectief niveau geldt, impliceert dit dat online buurtgeheugens tegelijkertijd een inclusieve gemeenschap en een sociale macht zouden kunnen vormen.

Met betrekking tot de vijf genoemde organisatorische continuïms zou dit betekenen dat de focus bij elk van hen niet op één kant van een continuüm ligt, maar een breed deel daarvan bestrijkt. Een voorbeeld daarvan zien we in de dekking die het Geheugen van West laat zien op het continuüm van de periodes die herinnerd worden. De verhalen dekken daar zowel het verre als het recente verleden. Dit houdt in dat ouderen betrokken zijn om hun verhalen van het bijna verloren verleden te kunnen bewaren en, tegelijkertijd, nieuwere buurtbewoners meedoen om hun recente herinneringen te delen.

De mogelijkheid tot een dergelijke win-win situatie op het gebied van collectief empowerment roept uitdagingen op voor de praktijk van online buurtgeheugens op. Het Geheugen van Oost zou meer inclusief kunnen proberen te worden en het Geheugen van West zou meer sociale macht kunnen proberen te ontwikkelen. Door de betrokkenheid van de verschillende stakeholders gedurende het onderzoek is er een proces ontstaan dat de kennis in de praktijk rondom deze uitdagingen heeft

De cover van het 10-jarig jubileumboek van het Geheugen van Oost

beïnvloed. Met mensen van onder andere de beide online buurtgeheugens, van het Amsterdam Museum, van de Universiteit van Amsterdam en van de Hogeschool van Amsterdam hebben we ons steeds een aantal vragen gesteld. Deze vragen kwamen overeen met die van Bengt Flyvbjerg et al. (2012): Waar gaan we heen? Wie wint er en wie verliest er? Is dit wenselijk? Wat kunnen we er aan doen? De vragen waren gerelateerd aan het kwaliteitscriterium van authenticiteit van het

onderzoek: de gebruikswaarde ervan voor de onderzochte gemeenschappen. Een voorbeeld illustreert het beste hoe deze vragen fungeerden als katalysator voor kennisontwikkeling in de praktijk. Bij het Geheugen van Oost passeerde tijdens een bijeenkomst de term ‘mierenhoop’ om te beschrijven dat de website eigenschappen heeft waar we ons niet altijd bewust van zijn. De visualisaties, waarin de dalende diversiteit via grafieken duidelijk werd, initieerden een gesprek over het verschil in opvattingen over wat succes van het Geheugen van Oost is.

Aan de ene kant werden ‘kijkcijfers’ belangrijk gevonden en aan de andere kant bijzondere verhalen die bij konden dragen aan de diversiteit. Deze discussie wordt nog steeds gevoerd, maar nu gelijkwaardiger dan voorheen, toen vooral kijkcijfers als bewijzen voor succes werden gezien.

Op basis van deze ervaring eindig ik met een pleidooi voor dit soort participatieve elementen in onderzoek van online buurtgeheugens. Als we willen dat kennisontwikkeling een verschil maakt in de praktijk, dan moeten de belanghebbenden in de onderzochte context betrokken zijn. Zij zijn immers verantwoordelijk voor het vinden van een balans in individueel, groeps- en gemeenschapsempowerment.

8. Nawoord aan de hand van de stellingen

De eerste vijf stellingen (1-5) zijn direct gerelateerd aan het onderzoek, terwijl de tweede vijf stellingen (6-10) meer overwegingen zijn die ik heb ontwikkeld tijdens het doen van het onderzoek. De elfde stelling is een zogenaamde schertsstelling, een onzinstelling.

1. Een online buurtgeheugen heeft meer sociale potentie dan het collectieve geheugen van een buurt.
2. De collectieve herinneringen van een groep zijn bepalend voor wie er toegang heeft tot de groep.
3. Een persoonlijke online herinnering over de buurt is de nieuwe sociale ontmoetingsplaats voor (ex)buurtbewoners.
4. Collectief empowerment is in balans als een georganiseerde groep divers blijft, instanties beïnvloedt en hulpbronnen breed toegankelijk houdt.
5. De toekomst van een buurt begint bij een mix van herinneringen aan het recente en verre verleden.
6. Een gezonde samenleving heeft een meervoudig perspectief op de door haar gehanteerde categorieën.
7. Onderzoek werkt samenleven tegen doordat het bijdraagt aan het denken in vaste categorieën.
8. Geen maatschappelijke verandering zonder participatief onderzoek met alle belanghebbenden.

9. De grensoverschrijdende principes van carnaval zijn noodzakelijk om naar een participatiesamenleving toe te bewegen.
10. Algemene kennis leidt alleen tot praktische wijsheid met het zelf opbouwen van contextuele kennis.
11. Een lijst stellingen is pas klaar als elk van de stellingen niet meer de neiging heeft een andere op te willen slokken.

Namen als het Geheugen van Oost en het Geheugen van West roepen al snel associaties op met ‘collectieve geheugens’ van buurten of stadsdelen. Collectief geheugen (of beter: sociaal geheugen) wordt meestal gedefinieerd als een of meer herinneringen die mensen gemeenschappelijk hebben (Assman, 2010). Als je met deze definitie in je achterhoofd naar de samenstelling van Amsterdamse buurten kijkt kom je al snel tot de conclusie dat *het* collectieve geheugen van een buurt niet bestaat. Er bestaan juist vele kleine collectieve geheugens die bijvoorbeeld aan een plek, een persoon of een gebeurtenis gekoppeld zijn. Herinneringen aan het leven in een bepaalde straat brengen mensen uit verschillende generaties of van verschillende achtergronden kleinschalig bij elkaar. Ook al kennen velen Johan Cruyff als legende, dan nog hebben de verhalen over hem als bewoner van Betondorp daar meer sociale betekenis dan voor Amsterdam Oost als geheel. Dat soort kleinschalige ‘bottom-up’ sociale processen is nu precies wat een online buurtgeheugen ondersteunt.

Het meer ‘top-down’ nastreven van een breed gedragen collectief geheugen door instituten of overheden noemt Assman (2010) cultureel (bijvoorbeeld de canon van Nederland) en politiek geheugen (bijvoorbeeld het monument van Floor Wibaut aan de Wibautstraat). Beiden zijn niet onaantastbaar, maar wel gericht op de lange termijn wat hun sociale functie voor nieuwe Nederlanders en jonge generaties in Amsterdamse buurten niet aanzienlijk maakt. Een online buurtgeheugen heeft volgens deze redenering door zijn lokale inbedding meer sociale potentie dan het collectieve geheugen van een buurt, als dat er al is (stelling 1).

Rappaport (1995) beweert dat de collectieve herinneringen van een groep bepalend zijn voor wie er toegang heeft tot de groep (stelling 2). Iedereen die wel eens voor het eerst op een verjaardag bij een groep heeft gestaan

die herinneringen ophaalde aan de vorige verjaardag kent wel dat ongemakkelijke gevoel. Dit klinkt vrij onschuldig, maar als een grote groep cultureel en sociaal geen aansluiting (meer) heeft in een gemeenschap of maatschappij kunnen er onverwachte dingen gebeuren. Hochschild (2016) noemt bijvoorbeeld het ontstaan van een emotioneel collectief verhaal over een in duigen gevallen ‘American dream’ de verklaring voor het nostalgisch stemmen op de presidentskandidaat die terug wil naar de mooie jaren vijftig in Amerika. Online buurtgeheugens bieden voor dit soort processen niet zomaar een remedie, maar er is een aspect wat hier positief aan kan bijdragen en aansluit op de eerder genoemde lokale inbedding. Buurtbewoners en burens ontmoeten en praten niet zo maar meer met elkaar in lokale winkels of openbare gelegenheden (Wellman, 2002).

De online herinneringen over de buurt vormen echter een nieuwe sociale ontmoetingsplaats voor (ex)buurtbewoners waar allerlei zaken worden besproken via het reactieveld (stelling 3). Dat levert niet zonder meer een enorme mix aan buurtbewoners op, maar de deelname is wat anoniemer

dan in een fysieke omgeving en de buurt is (in eerste instantie) neutraal terrein. Wat daarbij helpt is als de website niet alleen oproept om herinneringen te plaatsen van 30 of 40 jaar geleden, maar ook uit het recente verleden. Daarmee wordt de kans vergroot dat jongere generaties en nieuwe Amsterdammers ook deelnemen via hun herinneringen en reacties.

Met een brede deelname aan een online buurtgeheugen blijven verschillende individuen en groepen verbonden met een gezamenlijke toekomst van de buurt. Met andere woorden, de toekomst van een buurt begint bij een mix van herinneringen aan het recente en verre verleden (stelling 5).

**ALLES WORDT
ZOVEEL
MAKKELIJKER
ALS JE VAN JE
BUURMAN HOUDT
IN PLAATS VAN
JE VADERLAND**

Loesje

POSTBUS 1045
6801 BA ARNHEM
GIRO 3254768

Het idee over het Geheugen van Amsterdam in 2013

Collectief empowerment is een onhandig concept. In algemene zin gaat het over empowerment van een groep en de gemeenschap. Als de groep zelfstandig opereert is zij de empowerende partij die aan zichzelf als organisatie denkt en aan de gemeenschap als geheel. Afgezien van continuïteit voor de website is het voor de gemeenschap belangrijk een brede verzameling verhalen en reacties te realiseren. Dat impliceert het betrekken van kleine groepen en soms kwetsbare individuen.

Tegelijkertijd kun je als kerngroep bewust of onbewust met een flinke massa aan herinneringen een weerwoord bieden aan erfgoedinstututen, commerciële populaire cultuur en lokale politiek. Dit impliceert het betrekken van actieve, vaak weerbare buurtbewoners. Een zekere bemiddelaar tussen die twee implicaties is een diverse samenstelling van de kerngroep van betrokkenen. Kortom, collectief empowerment is in balans als een georganiseerde groep divers blijft, instanties beïnvloedt en hulpbronnen breed toegankelijk houdt (stelling 4).

In het onderzoek heb ik geprobeerd niet te vervallen in dichotomieën (bijvoorbeeld kwaliteit tegenover kwantiteit of sociaal kapitaal tegenover inclusie). Dit is aangewakkerd door allerlei gesprekken waaraan ik heb deelgenomen en teksten die ik heb gelezen. Graag noem ik Gerd Baumann van de UvA die in het kader van een cursus etnografisch onderzoek uitlegde dat je met twee verklarende concepten nooit een goed verhaal kan schrijven. Hij zei dat je altijd op zoek moet naar een derde want die voorkomt dat je puur voor de een of de ander kiest. Ik probeer dat te bereiken door het gebruik van de continuïms in Figuur 4.

Een voorbeeld uit een heel andere hoek komt uit het boek 'Wetenschapsfilosofie in veelvoud' van Victor van den Berselaar (1997). In de inleiding legt hij uit hoe problematisch de categorie 'armoede' is door te laten zien

dat er onder andere een domein van beleving en van feiten is. Feitelijk gezien laten verschillende statistieken zien dat een bepaald dorp het armste dorp van Nederland is. Een aantal interviews met bewoners uit het dorp tonen echter dat hun beleving een hele andere is: “Als wij arm zijn, dan gaat het in Nederland niet slecht” (Bersselaar, 1997, p. 11). Dingen zijn niet altijd wat ze lijken of wat ze beweerd worden te zijn. Een gezonde samenleving heeft een meervoudig of een kritisch perspectief op de door haar gehanteerde categorieën (stelling 6).

Onderzoek wat voornamelijk gericht is op Van Bersselaar’s domein van de feiten hangt samen met wat Martin Stam het ‘doelrationele realiteitsprincipe’ noemt (Stam, 2016, p. 10). Daarmee bedoelt hij dat er in het leefbaar houden van de huidige samenleving te veel focus ligt op het denken in categorieën van mensen op basis van hun problemen, in een dienstenaanbod voor deze klanten en in meetbare prestatie-indicatoren voor de verantwoording daarvan. Dit wordt nog eens versterkt door de media aangewakkerde behoefte in de samenleving aan transparantie en openbaarheid van zaken. Die manifesteert zich vooral door een benadering van de sociale werkelijkheid vanuit kwantificeerbare gegevens. Dat geeft snel een beeld en “[w]at zich niet in getallen en statistieken laat uitdrukken telt niet” meer (Stam, 2016, p. 10). Dat dit een probleem is zit in de stigmatisering en daardoor uitsluiting van groepen met ‘problemen’. Subsidieverstrekkers voor onderzoek neigen nog steeds voor een groot deel naar het meegaan in het kwantificeerbare denkraam. Dit betekent dat relatief veel onderzoek samenleven tegen werkt doordat het bijdraagt aan het denken in vastliggende categorieën van mensen (stelling 7).

Een belangrijke aanvulling op onderzoek gestuurd door doelrationaliteit is onderzoek dat uitgaat van een relationeel model waarin krachten en beleving van mensen centraal staan. Als mensen met bepaalde ervaringskennis in co-creatie met onderzoekers, professionals en andere belanghebbenden op zoek gaan naar collectieve betekenisgeving daaraan, ontstaan er van binnen uit nieuwe manieren van leren en handelen. Bij co-creatie gaat het dan om “reflectief communiceren én handelen, waarbij de deelnemers tegelijkertijd recht doen aan de verschillende belangen, perspectieven en expertises die rond een weerbarstig vraagstuk of taai probleem spelen, én accepteren dat niemand de wijsheid in pacht heeft”

(Stam, 2012, p. 100). Afgezet tegen de nadelen van onderzoek gericht op doelrationaliteit beweer ik dat maatschappelijke verandering alleen goed mogelijk is via participatief onderzoek met alle belanghebbenden (stelling 8).

Om in de beweging naar een participatiesamenleving met elkaar tot co-creatie te komen is het vaak nodig om oude rollen en bijbehorende gedragingen te relativiseren of zelfs af te leren. Dit kun je echter niet zomaar doelgericht vragen aan bijvoorbeeld burgers, professionals en overheidsmedewerkers, maar een theatrale aanpak of spelsituaties zijn er wel voor geschikt. Op dit gebied laten onder andere Engeström et al. zich inspireren door het fenomeen carnaval dat drie op elkaar voortbouwende eigenschappen bevat: 1) iedereen doet mee in het experimenteren met andere rollen 2) de hele bestaande sociale orde en bijbehorende ongelijkheid valt weg en 3) er is onbevooroordeeld en vrij contact tussen iedereen (Engeström, Kajamaa, Lahtinen, & Sannino, 2015). Deze grensoverschrijdende principes van carnaval bieden een krachtig uitgangspunt om groepen mensen in de participatiesamenleving te verbinden (stelling 9). Idealiter gaan deelnemers zich ontspannen, elkaar leuk vinden, en grijpen ze de mogelijkheid om stap uit hun gebruikelijke rol te zetten, inclusief het handelen en de taal die daarbij hoort.

Flybjerg beweert dat algemene, contextonafhankelijke kennis onvoldoende is voor het beoefenen van een bepaald beroep (Flybjerg, 2006). Alleen voorzien van dit soort kennis, over onder andere feiten en procedures, zou iemand op een beginnersniveau blijven steken. Algemene kennis leidt alleen tot praktische wijsheid van een expert in een bepaalde praktijk als deze gekoppeld wordt aan het opbouwen van contextuele kennis (stelling 10). Dat klinkt als een open deur, maar heeft twee diepere lagen. Ten eerste heb ik met de tweevoudige casestudy zoveel mogelijke contextuele kennis geprobeerd te creëren voor en met de betrokkenen. Zelfs de continuïms, die gezien zouden kunnen worden als algemene resultaten van mijn onderzoek, bieden bewust een instrument om over een specifiek invulling van een online buurtgeheugen in gesprek te gaan. Ten tweede is het zo dat algemene kennis niet één op één maar in aangepaste vorm aan concrete gevallen gekoppeld wordt. In feite houdt contextuele praktische wijsheid de algemene kennis in bedwang, zodat het niet voorbij zijn doel van een theorie, en als zodanig een gesprekskader, kan schieten.

Dankwoord

Toen ik ongeveer zes of zeven was zei mijn oma een keer dat ik met mijn platte, West-Friese taalgebruik nooit ‘een geleerde’ zou kunnen worden. Jaren later, maar nog steeds lang geleden, koos ik dus bijna voor een carrière waarin ik met mijn handen zou gaan werken. Het geestige is dat de ‘niet geleerden’, waar ik toen mee werkte, me terug naar school stuurden om dat ik wel ‘koppie koppie’ had. Graag wil ik beide partijen bedanken omdat de combinatie van negatieve en positieve stimulans me tot dit proefschrift heeft gebracht.

Daarnaast heeft een groot aantal mensen me inhoudelijk op verschillende manieren en momenten gedurende het onderzoek geïnspireerd of geholpen: Mila Ernst, Christina Mercken, Kitty Felix, Sandra Trienekens, Marijke Oosterbroek, Suzanne Tesselaar, Mieke Tjalkens, Paul Knevel, Ben Eggink, Jeroen Gradener, Gerd Bauman, Marc Hoijtink, Nuria Arbones, Jan Hart, Jan van Zijp, Hans Staphorius, Joke Hilverda, Willemijn van Helbergen, Marian ten Broeke, Ruud van Koert, Yannick Georges, Nikki Pootjes, Manuel Simoes, Stephanie Vahlkamp, Ron de Wit, Maud Vink, Dineke Rizzoli, Marella Karpe, Anet Wilgenhof, Jo Haen, Frits Slicht, Wil Merkies, Anne Gilliland, Larry Stillman, Jabbar Noorbakhsh en Leendert Boon.

Verder zijn er belangrijke personen die het – meer dan – mogelijk gemaakt hebben om het promotietraject ook echt te voltooien: Elke van der Heijden, Wilfred Diekmann, Eltje Bos, Liselot Westhoff, Joris van Loon, Stijn Reijnders, Ditte Veerman en Tom Johnston. Om niemand te missen, wil ik graag vier organisaties bedanken die betrokken zijn geweest bij het onderzoek: het Geheugen van Oost, het Geheugen van West, het Amsterdam Museum en de Hogeschool van Amsterdam, faculteit Maatschappij en Recht.

In de laatste fase, die nog moet komen, is de promotiecommissie cruciaal: Liesbet van Zoonen, Stijn Reijnders, Hester Dibbits, Joke Hermes, Franciska de Jong, Jack Burgers en Paul van de Laar. Ik wil de commissie alvast bedanken voor het willen lezen en bekritisieren van dit proefschrift.

Tenslotte wil ik Liesbet van Zoonen ontzettend bedanken voor haar engelengeduld enerzijds en stevige aanpak anderzijds waarmee ik dit tot een goed einde heb weten te brengen.

Mike de Kreek

Gebruikte bronnen

- Assman, A. (2010). Re-framing memory. Between individual and collective forms of constructing the past. In K. Tilmans, F. van Vree, & J. Winter (Eds.), *Performing the past* (pp. 35–50). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Bersselaar, V. van den. (1997). *Wetenschapsfilosofie in veelvoud*. Bussum: Coutinho.
- Boje, D. M. (2001). *Narrative Methods for Organizational and Communication Research*. London: Sage Publications.
- Burgess, J. (2006). Hearing Ordinary Voices: Cultural Studies, Vernacular Creativity and Digital Storytelling. *Continuum: Journal of Media and Cultural Studies*, 20(2), 201–214.
<http://doi.org/10.1080/10304310600641737>
- Van Eekeren, A. (2012). The Memory of East, a virtual community project - How some districts in the Eastern part of Amsterdam became a space of remembrance. In T. van Kessel, R. Kistemaker, & L. Meijer-van Mensch (Eds.), *CITY MUSEUMS on the move* (pp. 31–33). Amsterdam: Amsterdam Museum.
- Engeström, Y., Kajamaa, A., Lahtinen, P., & Sannino, A. (2015). Toward a Grammar of Collaboration. *Mind, Culture, and Activity*, 22(2), 92–111. <http://doi.org/10.1080/10749039.2015.1024326>
- Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry*, 12(2), 219–245.
<http://doi.org/10.1177/1077800405284363>

- Flyvbjerg, B., Landman, T., & Schram, S. (Eds.). (2012). *Real social science - Applied phronesis*. New York: Cambridge University Press.
- Gilchrist, A. (2009). *The well-connected community*. Bristol: Policy Press.
- Hochschild, A. R. (2016). *Strangers in their own land - Anger and mourning on the American right*. New York: The New Press.
- Hoskins, A. (2011). Media, Memory, Metaphor: Remembering and the Connective Turn. *Parallax*, 17(4), 19–31.
<http://doi.org/10.1080/13534645.2011.605573>
- De Kreek, M. (2014). Evolving Empowerment in an Online Community Collecting Memories of Amsterdam East. In *Proceedings CIRN Prato Community Informatics Conference 2013* (pp. 1–19). Retrieved from <http://ccnr.infotech.monash.edu/conferences-workshops/prato2014papers.html>
- De Kreek, M. (2016). *Collective empowerment through local memory websites [PhD Dissertation]*. Amsterdam: Amsterdam University of Applied Sciences.
- De Kreek, M., & van Zoonen, L. (2013a). Mapping an emerging field: local memory websites. In L. Stillman, A. Sabiescu, & N. Memarovic (Eds.), *Proceedings CIRN Prato Community Informatics Conference 2014*. Prato Italy: Monash University. Retrieved from http://cirn.infotech.monash.edu/assets/docs/prato2013_papers/de_kreek2.pdf
- De Kreek, M., & van Zoonen, L. (2013b). New directions in research on local memory websites. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 22(2), 113–130. <http://doi.org/10.18352/jsi.358>
- De Kreek, M., & van Zoonen, L. (2016). Collective Digital Citizenship through Local Memory Websites. In A. McCosker, S. Vivienne, & A. Johns (Eds.), *Negotiating Digital Citizenship - Control, Contest and Culture* (pp. 247–263). London: Rowman & Littlefield.
- Luhman, J. T., & Boje, D. M. (2001). What Is Complexity Science? A

possible answer from narrative research. *Emergence*, 3(1), 158–169.

- Rappaport, J. (1995). Empowerment meets narrative: listening to stories and creating settings. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 795–807. <http://doi.org/10.1007/BF02506992>
- Rappaport, J. (1998). The Art of Social Change: Community Narratives as Resources for Individual and Collective Identity. In X. B. Arriaga & S. Oscamp (Eds.), *Addressing Community Problems: Psychosocial Research and Intervention* (pp. 225–245). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Schank, R. C., & Abelson, R. P. (1995). Knowledge and memory: the real story. In R. S. Wyer (Ed.), *Knowledge and Memory: The Real Story* (pp. 1–85). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Stam, M. (2012). *Geef de burger moed - Outreachend werken in tijden van transformatie van de verzorgingsstaat*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.
- Stam, M. (2016). *Het kan zoveel mooier, beter en slimmer - Outreachende professionals aan het woord over ervaringskennis*. Amsterdam: HvA Publicaties.
- Wellman, B. (2002). Little Boxes, Glocalization, and Networked Individualism. In M. Tanabe, P. Van Den Besselaar, & T. Ishida (Eds.), *Digital Cities II Computational and Sociological Approaches* (Vol. 2362, pp. 10–25). Berlin: Springer Berlin Heidelberg.
- Woodall, J. R., Warwick-Booth, L., & Cross, R. (2012). Has empowerment lost its power? *Health Education Research*, 27(4), 742–5. <http://doi.org/10.1093/her/cys064>
- Zimmerman, M. A. (2000). Empowerment theory - psychological, organizational and community levels of analysis. In J. Rappaport & E. Seidman (Eds.), *Handbook of community psychology* (pp. 43–63). Dordrecht: Kluwer Academic Publisher.

Lijst van teksten en presentaties

Peer reviewed teksten

- De Kreek, M. (2014). Evolving Empowerment in an Online Community Collecting Memories of Amsterdam East. In *Proceedings CIRN Prato Community Informatics Conference 2014* (pp. 1–19). Retrieved from <http://ccnr.infotech.monash.edu/conferences-workshops/prato2014papers.html>
- De Kreek, M., & Hermes, J. (2011). Grootstedelijk burgerschap – digitaal [Digital citizenship in the city]. In G. Walraven & C. J. Pen (Eds.), *Van de maakbare naar lerende stad - de praktijkgerichte bijdrage van lectoraten* [From the Engineerable to the Learning City] (pp. 59–68). Antwerpen: Garant.
- De Kreek, M., & Oosterbroek, M. (2013). The future of local memory websites as empowering niches in Amsterdam. In J. A. Botia & D. Charitos (Eds.), *Workshop Proceedings of the 9th International Conference on Intelligent Environments* (pp. 653–662). IOS Press. Retrieved from <http://ebooks.iospress.nl/publication/33921>
- De Kreek, M., & van Zoonen, L. (2013b). New directions in research on local memory websites. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 22(2), 113–130. doi:10.18352/jsi.358
- De Kreek, M., & van Zoonen, L. (2013). Mapping an emerging field: local memory websites. In L. Stillman, A. Sabiescu, & N. Memarovic (Eds.), *Proceedings CIRN Prato Community Informatics Conference 2013*. Prato Italy: Monash University. Retrieved from http://cirn.infotech.monash.edu/assets/docs/prato2013_papers/de_kreek2.pdf

De Kreek, M., & van Zoonen, L. (2016). Collective Digital Citizenship through Local Memory Websites. In A. McCosker, S. Vivienne, & A. Johns (Eds.), *Negotiating Digital Citizenship - Control, Contest and Culture* (pp. 247–263). London: Rowman & Littlefield.

Teksten voor conferenties, vakbladen of projecten

De Kreek, M. (2011). Multilevel participation within on-line collections of local memories as a practice of cultural citizenship. In *Digital Strategies for Cultural Heritage 2011*. Rotterdam: Digital Heritage Netherlands. Retrieved from <http://kennisbank.hva.nl/nl/record/445183>

De Kreek, M. (2014a). Empowerment from a narrative perspective: learning from local memory websites. In 2014 *Digital Methods Mini-conference - My sentiments exactly: On methods of early warning, detection and monitoring through online and social media*. Amsterdam: Digital Methods Initiative - University of Amsterdam. Retrieved from <http://kennisbank.hva.nl/nl/record/618094>

De Kreek, M. (2014b). *Online herinneringen vangen - Symposium 2013 over de volgende 10 jaar online geheugens in Amsterdam* [Symposium about the Next 10 Years of Local Memory Websites in Amsterdam]. Amsterdam: Amsterdam University of Applied Sciences. Retrieved from <http://hart.amsterdammuseum.nl/nl/page/44611/verslag-symposium-online-herinneringen-vangen>

De Kreek, M. (2014c). Verslag symposium Online Herinneringen Vangen en een toekomstschets van de online buurtgeheugens in Amsterdam. *Amstelodamum*, 101(1), 29–31.

Otjens, A., Kuyper, A., Khiri, I., de Kreek, M., de Keijser, T., & Goilo, J. C. (2014). Psychogeographies of Amsterdam East. In 2014 *Digital Methods Winter School - Results Data Sprint Project*. Amsterdam: Digital Methods Initiative - University of Amsterdam. Retrieved from <https://wiki.digitalmethods.net/Dmi/Winter2014Project9>

Soolsma, B. (2010). Storyhood - Een inventarisatie van vijf buurtverhalenprojecten en hun ontwikkeling van 1994 tot 2010. Rapport: Hogeschool van Amsterdam.

Presentaties en lezingen

Lecture at the University of Applied Sciences Leiden 2013:
Buurtverhalenwebsites als enabling niches [Local Memory Websites as Enabling Niches].

European Conference for Social Work Research 2014 – Bolzano:
The Memory of East - Reflections on the Use of Social Media in Community Practice.

Summer School 2014 Professional Ethics in Social Work – UAS Basel:
The Challenging Practice of Participatory Research.

The International Federation for Public History 2014 Conference – UvA Amsterdam:
A Decade of Online Memory Collecting Strategies in Amsterdam East and West.

Lecture at the Museum Perron Oost Festival 2014 – Amsterdam:
Een duik in de stroom tussen kleine en grote verhalen [A Jump in the Currents between Small and Large Stories].

European Conference for Social Work Research 2015 – Ljubljana:
Evolving empowerment in two online communities collecting memories of Amsterdam.

Onderzoeksconferentie Cultuureducatie en Cultuurparticipatie 2015 – LKCA Utrecht:
Collective empowerment in two online communities collecting memories of Amsterdam.

Narrative Matters Conference 2015 Narrative Knowing – Paris:
Memories lubricating the emergence of community empowerment.

European Conference for Social Work Research 2016 – Lisbon:
*Digital citizenship in local memory websites from a narrative
perspective on empowerment.*

Het kan haast niet anders dan dat twee, ruim 10 jaar actieve, Amsterdamse verhalenwebsites met samen 6000 herinneringen, 30.000 reacties en miljoenen bezoekers iets betekenen voor de buurt. Maar wat voor sociale betekenis zou dat in het geval van de websites het Geheugen van West en het Geheugen van Oost kunnen zijn? Over die vraag boog Mike de Kreek, onderzoeker bij het lectoraat Culturele en Sociale Dynamiek van de Hogeschool van Amsterdam, zich tijdens zijn promotieonderzoek bij de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Mike geeft met zijn onderzoek in dit boek gehoor aan de volgende oproep van de Amerikaanse 'community psycholoog' Julian Rappaport:

“Veel van het werk rondom sociale verandering, organisatieontwikkeling en community development in de richting van een sterker persoonlijk en collectief empowerment, zou mogen gaan over het begrijpen en creëren van omgevingen waar mensen participeren in de ontdekking, creatie en verbetering van hun persoonlijke - en gemeenschapsverhalen.” (vertaling van Rappaport, 1995, p. 805).